STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 08416

GEZAMLTE SHRIFTN

Y. L. Malamut

•

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

י. ל. מאלאמוט

געזאמלטע שריפטן

(יובילײ־אויסגאבע)

ערשטע אויפלאגע
צווייטע אויפלאגע
דריטע אויפלאגע

פארלאג מאלאמוט
ניויארק, 1933

Copyright 1933

By VERLAG MALAMUT
101 WEST 56TH STREET
NEW YORK, N. Y.

18
JERSEY PRINTING COMPANY
BAYONNE, N. J.

דריטער בוך

רעציטאציעס

סניטקיוו

(אָבער אויך גאַנץ אוקראַינע
אין די אידישע שטעטלאך).

פאָרטראָגן ניט פאַרבאָטן,
נאָר מ׳דאַרף קענען „עברי“

א פרימארגן
פאר אַ יאריד

אין בית - המדרש

פרימארגען פאר א יאריד

א

אַ פּיצל שטעטל אין פּאָדאָליע,
סניטקיוו הייסט עס, שמ׳ט מיט בלאָטעס,
אין די בלאָטעס שטעקן שטיבלאַך, חנ׳ווּדיקע גריבלאַך,
ניטאָ קיין גאַסן, קיין בולוואַרן,
נאָר טאַראַוועצע, שטאַט טרעטואַרן,
וואו צעשפּרייטע מעלה־גירה־דיקע ציגן,
פרום־באַבערדלטע ליגן,
גלאַט זיך אַזוי, קייען דאָס שטרוי,
פון סניטקיווער דעכער, אַביסעלע העכער.

ב

אין אַ מאַרק־טאָג, קולות, יללות,
דרייען זיך אידן, צעלאָזן די פּאָלעס,
מ׳נישטערט, מ׳קלעטערט,
מ׳ציטערט, מ׳פלאַטערט,
מ׳טאַפּט איינס און צוויי,
די הון וואָס מען דינגט,
צי האָט זי אן איי.
מ׳צאַפּט דזשעגאַכץ און סמאָלע,
מ׳כאַפּט הינער אין פּאָלע,
אַ קאַטשקע, אַ גענדזל,
ציבעלעס א קרענצל,
אנטשערעס מיט טעפּ,
קאַצאַפּעס מיט צעפּ,
און בעטלערס האלב בלינדע,
מיט גראָבע באַנדורעס,
אַלץ אָנגעלאפן, און געטראפן
צו דעם יאריד, פון סניטקיווער איד.
אלע טאָג כאור הבוקר,
דאַוונט סניטקיוו צוויי מנינים,

ג

דאַנקט דעם בורא פאַר זיין תורה,
זיין גנאָד און געבאָט,
און פאַרן עמוד שאָקלט זיך
באַם ערשטן מנין פונם צעך,
משה באַנדער מיט א קול פון בלעך.
אריין אין שול דער ערשטער,
האָט ער זיך באַוואָרנט,
שטייט ער שוין באַם עמוד,
דאַוונט שוין פון פאָרנט.
הערט ניט וואָס, ווייסט ניט ווען,
אָבער פאָרט—אידישער ברען,
שלעכטע עברי, טערפקע ווערטער,
דערפאַר אָבער קלאַפּט ער צו,
טרעפט ער וואו ניט וואו,
צום טאַקט מיט אַ קנאַק,
ווי איבער האָלץ מיט אַ האַק.
געסאָפּעט שווער באַם איינשפּאַנען זיך
אין טלית און אין תפלין,
זעט ער אוים ברוין און בלאַס,
האָט געהאָרעוועט נאָך שווערער
ווי ארויפצעשלאָגן רייפן אף א פאַס.
נאָר וואָס העלפט דאָ די קונצן,
פאַרן עמוד דאַוונען, איז „דאַוואַי!"
אשרינו מה- טוב הלקינו ומה-
נעים גורלינו ומה-
יפה ירושתינו א-
שרינו כשאָנו מ-
שכימים ומע-

(די ווייטערדיקע שורהס זענען די ווערטער אביסל צו שווער, היפּעט ער זיי אינגאַנצן איבער).

צום סוף דערפרייט ער זיך ווידער:
עס קומט אים אַנטקעגן אַ שורה מיט א גרוים וואָרט:
ש מ ע ישראל ד. אלוהינו ד. א ח ד ! ! ! ! ! !

כאַפּט ער אָפּ דעם אָטעם ווי נאָך אַ שווערן טאָג אַרבעט,
ווישט זיך דעם שווייס מיט דער האַנט,
בא - אחד - בלייבט ער שטיין ווי בא אַ וואַנט.
איצטער איז ער גלייך מיטאַלעמען.
קעגן-אחד-איז ניטאָ קיין קלענער, קיין גרעסער.
טראַכט ער : שוין ! דאָ איז דער סוף !
איי, איי, רבונו של עולם, אוי, אוי,
שיק עפּעס צו אַ גוטנקען גוי,
מיט אַצעטרוקנט פּעסל,
אויפצעשלאָגן אַ פּאָר רייפן,
אף פּרנסה, גאָטעניו,
איי פּרנסה, ...
אין שול איז טויט שטיל,
פּרנסה פעלט אַלעמען,
ניטא קיין ווערטער מער,
אַרויסרעדן איז שווער,
מענטשן לעכצן, זיפצן, קרעכצן :
— איי, איי, איי,
— אוי וויי, אוי, אוי,
אָך, אָך, אָך, עך !
איינעם אַ אידן,
איז שוין גאָר ביטער,
עס דערגייט שוין ביזן ביין,
וואַרפט ער אַראָפּ פון זיך די בושה
און פאַרגייט זיך אין אַ געוויין.
פאַרגלאָנצט די אויגן צום אָרון-קודש,
צום פּרוכת מיט די ספרי תורות,
און צעוויינט זיך דוקא
וואו מען דאַרף ניט—
בא : פּטום הקטורת. . . . . .

ד

נאָר צו - הודו - באם עמוד,
מאיר הירש דער מלמד
צעטרעלט זיך, צעקוועלט זיך,

מליצה, כוונה, אַ גוואלד, אַ סכנה,
זים, מיט א קולכל פון אַ יונג הענעכל,
צעזינגט זיך אַזוי:
— הודו לאדוני קראו בשמו,
הודיעו בעמים עלילותיו.......
שאַקעלט זיך בא יעדן זייטל,
ווי באַם קנעלן מיטן טייטל,
עס גייט א דאַוונען, א מזמור,
און ער טראכט זיך: זעט, אידן:
איר שיקט דאָך מיר קינדער, צניפלאַך,
בין איך אייך א דרדקי מלמד, וואָס דען?
אָבער אין תוך גערעט, איך אליין, איך קען....
איך קען, אי פירוש המלות, אי נוסח,
איך קען, איך קען, א סך....
און איידער שוסטערס, שניידערס,
שפּאַנען אוים פון זיך רציעות,
תפלין און טלתים,
איז שוין פול די שול מיט אידן, חסידים,
וואָס שמועסן פון אַ וואַזשנעם ענין,
חסידים גרייטן זיך צום צווייטן מנין.

ה

דאַוונט איציק סופר,
מיט א קול פון שופר,
מיטן טלות איבער קאָפּ,
פייער, ניט קיין ווערטער,
פליעט ווי גאלאָפּ,
— איי, איי, איי,
— אוי, אוי, אוי,
און דאָס דאַוונען פליעט אַזוי:
— אשרינו מה טוב חלקינו,
ומה נעים גורלינו,
ומהיפה ירושתינו,
אשרי ——— נו
כשאָנו משכימים ומעריבים

הונדערט־און־זעקס

בּבתי כנסיות ובבתי מדרשות,
ומיהדים שמך בכל יום תמיד
פּעמים באהבה ואומרים:
ש-מ-ע יש-ר-אל אדו-ני אלו-הי-נו
אדו-ני- א———ח———ד !!!!!
בּא אחד ווערט ער אינגאַנצן ניט.
ס'איז דאָ אַ גאָט, א תורה האָט ער געגיבּן,
איז ער מקבּל דעם עול תורה,
עס איז גוט, עס איז וואויל,
ווען ניט די תורה, וואָס וואָלט ער,
איציק סופר, אינגאַנצן געטאָן אף דער וועלט?
צו הויכער שמונה עשרה
פאַרגייט ער זיך אין אַ תענוג,
עס איז אים זיס ווי האָניק,
ווידער הייבּט ער אָן מיט זיין איי, איי:
— אדו-ני צב———אות
מלא כל האָרץ כבו——דו
לעום-תם משבחים ואומרים.
— איי בּרוך כבוד א-דוני
— ממ—קו——מו———
בּא ממקומו, איז ער שוין אין הימל,
און בּא - ובדברי קדשיך—
זעט ער שוין א פּייערדיקע תורה,
געשריבּן מיטן אצבּע אלוהים:....

ו

דער פרימאָרגן פאַרן יאריד
ליגט אויסגעצויגן אפן פּנים
פון יעדען סניטקיווער איד.
איבּער דער שול שפּאַנען אידן
שוואַרץ ווי די ערד,
פּעק מיט דאגות אף די פּלייצעס,
בּאָרגן גמלת חסדים, גיבּן זיך עצות,
מ'לויפט אין אַ מישמאַש, א זיגזאַג,
אַהין און אהער, אוי פּרנסה,
ס'בּיטער, ס'שווער.

שדכנים און מעקלער פון ווייץ און פּאַלאָווע,
אפן מאַרק סאַמאָווארן מיט טיי און מיט קאַווע,
קלייען און רעטשקע, האָבער און סיעטשקע,
קאַלך און מעל, מ׳דאַוונט אַף שנעל,
מ׳מאָלט ווי אין אַ מיל,
נאָך מער ווי אין מאַרק
איז יאריד שויל אין שול.
— בּ־ך תה ני לי־מך, עולם
שלא סאני עבד
— בּ־ך תה ני לי־מך עום
שלא סאני נוי.
— בּ־ך תה־ני לי־מך־ עולם
שלא סאני אשה.....
פּלוצלינג וואַקסט אוים אַ פרעמדער איד,
מיט אַ באָרד ניט שוואַרץ, ניט ווייס,
ניט געל, ניט רויט,
נאָר סתם פאַרחשכט פון אייביקע דאגות,
און דחקות אין ברויט.
געקומען אַ פּנים פון מרחקים,
אזש יאלטושקיוו,
פּרובּירט מזל היינט
אין סניטקיוו.....
אַמאָל האָט דער איד געהאט נדן,
און קליידער, שבתדיקע,
צוויי קאַפּאָטעס,
היינט, שוין לאַנג דעם נדן
אויסגעהאנדלט,
די שבתדיקע קאַפּאָטעס אויסגעטראָגן,
די מסחרים טראָגן אפילו ניט
אַף קיין וואָכעדיקער קאַפּאָטע,
געווען אַמאָל א יודע ספר,
שפּעטער געוואָרן א מוכר ספרים,
היינט—שוין א פּאַקנטרעגער.
פאַרט א יום־טוב־דיקער דלות,
מ׳פאַרקויפט אַמאָל א ספר תורה,

אַמאָל אַ נייעם טלית.....
טראָגט ער אינדערוואָכן
אָן אָפּגעבליאַקעוועטע,
זיידענע קאַפּאָטע,
האָט זי שוין אַ פּנים
פון אַ שבת-דראַנקע,
גלאַנצט און טאַנצט אַרויס
פון איר דער דלות און שלים-מזל,
אַרויס פון פאַרגט, וואָס פּאַסט זיך זער
צום פּנים פון דעם אידן,
וואָס איז שטאַרק פאַרצאָרגט.
אין די גוטע צייטן,
אפשר נאָך אַף קעסט,
האָט דער איד געהאַט
חזקה תמיד,
צו דאַווענען שבת, יום טוב,
אין יאַלטושקעוו פאַרן עמוד.
דעמאָלט איז דער טלית נאָך געווען
שפּאָגל ניי, דאָס פּנים לויטער,
אָן אַ דאגה, איז שבת׳דיקע געזאַנגעלע
געלאָפן מיט גדלות, אַרויף, אַרויף,
מיט אַ פלאַם, און מיט טעם:
— בּפי ישרים תתרומ———ם
— ובשפתי צדי—קים תתב——רך
— ובלשון חסי-דים תתק——דש
ובקרב קדושים תתה—ללללל!
היינט—שוין לאַנג אַ נע-ונד-ניק,
דאָס פּעקל האָט שוין אונטערגעבויגן די פּלייצע,
צעריסן די קאַפּאָטע, האָט שוין אין יאַלטושקעוו
לאַנג פאַרן עמוד ניט געדאַווענט,
האָט זיך אין אים דערוועקט אַ חשק
כאָטש דאָ פאַרן יאַריד
צו ווייזן וואָס ער קען....
איז ניט פאַרן עמוד,
זאָל זיין פאַר אַ שטענדער....

הונדערט־און־ניין

א פּאַטש מיט דער האַנט,
זאָל זיין כאַטש א קדושה - וּברכו....
נאָכאַמאָל אַ פּאַטש איבערן שטענדער,
אַ לויף אין פּאַרוים,
ווי איינער רעט:
אידן, אידן, הערט אוים!
איך קען... איר וועט זען!
ער צעשאָקלט זיך, צעוויגט זיך,
און מער ווי גערדאַוונט,
ער צעזינגט זיך:
— ברכות והודאות
לשמך הגדול והקדוש
ומעולם ועד עולם
אתה אל.
נאָר דאָ פאַרגעסט זיך דער איד,
אַז ער איז אין סניטקיוו
אין אַ פּראָסטן דינסטיק,
פאַר א יאריד,
און במקום נוסח פון דערוואָכן
פון א פּראָסטן —קדושה-ברכו-
צעלעגט ער זיך אָף טעלערלאַך,
ביז גאָט צו דאַנקען.....
ער איז פאַרקראָכן
אין דעם יום-טוב-דיקן נוסח:
דערהערן אידן אַז דער אורח,
נעביך, בלאָנדזשעט ארומטער
פון שטייגער, און וואָגלט
אין נוסח פון עולם הטועה,
איז דאָך שוין פּשוט
א חרפּה, א בזיון,
קלאַפּט מען אין שטענדערס,
מ׳צעטראָגט דעם באַלעמער,
— נו, אָ, אי נו, הא!!!
חלול השם, נוסח, הא, שא!!!
באַגיסט דעם יארידניק אַ שוויים
שוין א קאלטער,

צעטומלט דערפילט ער, אַ שרעק,
אָט, אָט פאַלט ער....
ער ווייסט שוין, ער זעט שוין,
ער האָט זיך פאַרפּלאָנטערט....
פאַרלירט ער אינגאַנצן דאָס לשון, דאָס קול,
שטייט ער און קלערט צו זיך, — בקיצור, הכלל,
— מער וועט מען שוין קיין סניטקיוו
אף יארידים ניט פאָרן,
שטייט אין אַ ווינקל א אידל, א לץ,
און קלערט זיך: אויב אזוי,
איז דאָך דער אורח
אן עם-הארץ, א גוי....
און אַזוי ווי דער אורח
פאַרנויגט זיך: ב-ר- כו-
ענטפערט דער לץ א יום-טוב-דיקן:
— איי איי איי, איי איי....
— הא הא הא - הא הא הא....
— איי איי איי איי איי
ענטפערט דער פרעמדער שוין בעל כרחו
אף דעם יום-טוב-׳דיקן -ברכו:
— את א-דו-ני המ- בו———רך....

ז

דערנאָך לויפט מען שוין צוריק, פאָרויס,
מען זאָגט-עלינו- מ׳שפּייט אוים,
מ׳לויפט, מ׳פליט, א קלייניקייט,
היינט אין סניטקיוו א יאַריד,
וויקלט מען רציעות,
ווער אראָפּ, ווער ארויף,
יעדער איינער יאָגט זיך,
אן עק, א סוף.
מ׳שטופּט זיך אין די גאַסן,
איינער קייט די באָרד,
אַ צווייטער שלינגט די סלונע,
נישטאָ קיין צייט, אזוי פיל זאַכן,

אזוי פיל גויים אָנגעלאָפן,
קויפן, בייטן און פאַרקויפן,
איידער אין די שענקן, די ערלים
וועלן זיך צעלויפן.
ניט געבליבן קיינער אין די חורבות,
אלץ און אלעם איז אױף טעראַווּעצע,
און איבער די קולות פון די אידען
וואָס דינגן זיך מיט גויים
שרייט אַריבער אַ ווילד קול
פון א שטייג מיט הינער:
— קוואָ, קוואָ, קוואָ, קוואָ, קוואָ,
— קוואָ, קוואָ, קוואָ, קוואָ, קוואָ,
נאָר א קאַטשקע, א גראַגער, קליגערט זיך
און יאָגט נאָך מער אַריבער די הינער,
— קאָ, גא, גא, גא, גא!!!!
וואָס איז דאָ, וואָס איז, שא, שא!
— עפּעס איינע אליין אפן יאַריד, הא?!!!
און אַ יונג הענדעלע וואָס לערנט זיך קרייען
אַ גאַנצע וואָך אין דאָרף דעם ערשטן מאָל אפן יאַריד,
דערפילט עפּעס אַז הינטער די פליגעלאָך
עס ציט און עס בריט,
שטעקט עס ארויס אַ לאַנג ווייס קעפּל,
מיט א רויטן קעמעל, ציט אויס דאָס העלדזל
דורך די גראַטעס פון דער שטתג,
אַז עס איז אױף דעם אַ גאָטס רחמנות,
אָבער ער פירט אויס זיינס:
און צעלאָזט זיך ווי כוהנים דוכנען:
— קו-קו-רו-רו-רו-ו-ו-ו!!!
שוין! ער קען שוין די גאַנצע תורה!!!
איז נאָכאַמאָל: קו-קו-רו רו רו!!!!
דערווייל האָבן לעמער דערשמעקט
אַז זיי זענען אויך מחותנים אפן יאַריד,
נאָר עפּעס געפעלט זיי ניט,
דער קצב, דער איד....
אַ באָרד א רויטע, אַ שטיק פייער,

הונדערט־און־צוועלף

ווי בּאַ אַ גזלן, דערצו נאָך אַ גראָבּער בּויך,
און אויגן ווי בּאַ אַ פעטן אָקס,
האָבּן לעמער זיך צעגנויפגערעט,
און אַלע ווי אין כאָר:
— מע, און מע, הכלל, נאָכאַמאָל - מע!
שטייט אַ קו בּאַ אַ וואָגן אָנגעבּונדן,
און מעלה - גירה׳ט שטרוי,
ענטפערט זי אויף איר שטייגער,
גייט, נאַרישע לעמער, ניט אזוי!
אָט וועל איך אייך ווייזן,
נאָך גוט וואָס איך בּין דאָ,
— מו - מו - ו - ו - ו!!!!!
פּונקט ווי זי וואָלט לערנען,
קעלבּלאַך קמץ אלף,
און דאָס בּהמה׳שע קול
שניידט זיך איין אין הארצן,
ווי דער שאַרף פון חלף.
און פּונקט אין אַזאַ פרימאָרגן
האָט אַ גוססע נשמה אויסגעהויכט
די לעצטע כחות, פריי געוואָרן
פון אַלע זאָרגן,
טראָגט זיך פון דעם טהרה - שטיבּל
אַ יאָמער און אַ קלאָג,
בּאַגלייט פון אַ כאָרכלענדיק קלינגן
פון אַ פּאָר קופּערנע מטבּעות,
אין אַ צעטשערבּעט ערדיש טעפּל:
— צ- ד- ק- ה- ת- ציל מ- מ- ות!
עמיצער איז שוין געקומען צעפאָרן פונם יאַריד.

אימפּראָוויזאַציעס

איציק זיסיע

אַ איד, װעמען איך האָב געקענט
אין מײנע קינדער־יאָרן,
איז ער עד היום פאַרבליבן
אײנגעקריצט אין מײן זכרון,
איז שױן הײנט אין ליכטיקן
גן עדן,
אינײנעם מיט מײן עלטער־
עלטער־זײדן.

דערמאָן איך זיך אין איציק זיסיען,
פיל איך: אָט, אָט, גײ איך ניסן.
פון דער טאַבאַקע און קעראָסין,
פון דעם דזשעגאַכץ און טוטין.
אַ איד אַ סוחר, מיט אַ סקלאַד,
אַ גרויסן, װאָס פאַרמאָגט
אַזױ פיל סחורה, אַז האלטען
מוז ער זי אינדרויסן....
אַ קופּע אײזן, רעדער צו אַ װאָגן,
אַ פּעסל קעראָסין,
די קעפּלאַך אויסצעצװאָגן,
פיש־אײל פאַר דער שקאַרלעטינע,
ריצנאײל פאַר (מ׳טאָר ניט) מאָגן.

נאָר פאַמעלאַך, פאַרזיכטיק,
װי איר גײט אַרײן אין קראָם,
װײל אינעװעניק, בײַ דער שװעל,
ליגט אַ שװערער, אײזערנער לאָם.

אָט דער לאָם ברעכט אײן, רײפן,
עס נעמט אַזש אָן אַ גרױל,
ס׳שטעלן זיך אַדערן אַרום די שלײפן,
פּיענע װײזט זיך אַרום מויל.

היינט די מעסטלאַך, און די וואָג,
עסכאַפּט אַזש אַן אַ מורא,
אַ שטיין, אַ פּוד, אַ מאָס, אַ קוואָרט,
ווי געשריבן אין דער תורה....

אין אַווינקל, כאַטש באַלעק זיך,
שטייט אַ זעקל מעליץ, מיט אַ היטל צוקער,
אַ זעקל זאַלץ, אַ סלאָי מיט שמאַלץ,
און אַ פלעשל בוימל,
אַ שקאַרמיץ מיט ראָזשינקעס,
מאנדלען אף ל״ג בעומר.

אַ טוצנד פייגן, אַ קעסטל ניסלאַך,
אף אַ טישל, אַ צעבראָכנס,
האלט זיך אף טשקולת,
אף דריי אויסגעקרומטע פיסלאַך.

היינט וואו איז דער צימרינג,
און דער געלער אינגבער,
זאפערין און בשמים-נעגעלאַך,
שוואַרץ און רויטער פעפער.

און דער באָקסער הארט ווי שטיינער,
באָקסער. באָקסער אַן אַ צאָל,
אָנגעקומען ערב חמשה עשר,
קיין סניטקיוו אַזש פון ארץ ישראל....

נו, און ציצית פאַרן ארבע כנפות,
ביינוויל פאַר די תפלין-זעקלאַך,
וואקס און פאָדם פאַר די קנייטלאַך-לעגן,
שטריקלאַך פאַר די פעקלאַך.

און אַז מען האַנדלט נאָך דערצו
מיט תבואה און מיט מעל,
איז אַחידוש וואָס דאָס פנים
זעט שוין אוים ווי פאַרמעט-געל?

הונדערט-און-אכצן

און אַז מ׳שלעפּט אָפּ צוואַנציק יאָר
פודן מיט משאות טאַקע פאַרן איבערבייסן,
מאַכט זשע ניט קיין טעות, מוז אפילו
אַ איד אַ ריז, סוף כל סוף זיך אונטעררייסן....

דאָס קלייטל עפּענט איציק זיסיע,
טאָג איין — טאָג אויס, כאור הבוקר,
אין קלייטל ענדיקט ער מעמדות:
— אודה לאל לבב חוקר.

אַ גליק כאָטש וואָס אין קלייטל
איז דאָ טאַבעקע צום שמעקן,
דערקוויקט זיך איציק זיסיע,
הא.... זיך ממש צום באַלעקן.

שטאָפּט ער אָן די ברייטע נאָז,
מיט די זעלבע פינגער,
וואָס געפּאָרעט האָבן זיך
בא דעם פלעשל בוימל,
אַ האלבן קווערטל אָפּגעמאָסטן,
אָף צום בענטשען גומל....

פון די ריחות האָט איציק זיסיע
אָפּגעשפּאָרט אָן אייגן שטיקעלע קאַטאַר,
איז די נאָז פאַרלענגט און פּאָנפּעט,
פרעכניעט, זידט, ווי אַ צעגליטער סאַמאָוואַר.

רק אַ ניט־דערשלאָפענער,
אויסגעפּרוירן פון דער קעלט,
פאַלט אריין אין בית המדרש,
לעגט ער איין די וועלט.

הינטערן הויוון בא דער הרובע,
זיין חזקה אָף אָן אָרט,
איז דער עולם גרייט שוין לאַכן
פון זיין זאָגן צוואַנציק מאָל אַ וואָרט....

הונדערט־און־ניינצן

עס צעוואַרעמט אים די הרובע,
ווי די תמוז־זון פון הימל,
און באַם דאַוונען פון פאָרנט
כאַפּט ער שוין געשמאַק אַ דרימל....

— איי, וזרקו, וזרקו, וזרקו, וזרקו,
— בני אהרון, וזרקו, וזרקו בני אהרון, וזרקו
את הכוהנים, וזרקו, על המזבח, וזרקו,
את דמם, דמם, דמם, וזרקו, סביב, סביב, סביב.

שלאָפט ער איין, ביז גאָט העלפט,
דער חזן קומט שוין אזש צו תחנון,
דער בעל תפלה צעלאָזט זיך,
נעמט זיך בעטן רחמים:

— איי תעבור על פשע ותמחה אשם,
כיום ויתיצב עמו שם,
— איי תאזין שועתינו, ותק שיב מני מאמר,
כיום ויקרא בשם ד, ושם נאמר....

פאַלן אידן אָן אַף שטענדערס,
אַף באַלעמער און אַף פענצטער,
זאָגט וידוי פאַר גראָשעדיקע חטאים,
און מען דאַוונט ווייטער....

נאָר אַז איציק זיסיע פאַלט אוועק
צו תחנון אַף דער הרובע
אַף דעם לינקן עלענבויגן
פאַרוואַרפט דעם קאָפּ אַריבער,

הייבט ער אָן צו שוויצן:
— איי, תעבור, תעבור, תעבור,
תעבור על פשע, פשע, פשע, פשע,
תעבור על פשע, תעבור על פשע,
פשע, פשע, פשע, פשע, פשע,
תעבור, איי, תעבור, איי, פשע,

הונדערט־און־צוואַנציק

דערנאָך צעסאָפּעט ער זיך,
צעכראָפּעט ער זיך,
שלאָפט ער איין אפֿן עלנבויגן,
איינגעשלאָפן אַריבערגעבויגן.

אוי, אַז מ׳וואָלט אים געלאָזן,
וואָלט ער זיך דאָ אויסגעצויגן,
אַ מחיה בײַ דער הרובע איינצעשלאָפן,
ווי דאָס גרעסטע גליק וואָלט אים געטראָפן....

ערב שבת

ערב שבת אין מיין שטעטל,
איז אַ רעש און אַ טומל,
עס זידט און עס קאָכט,
מ׳קנעט און מ׳באַקט,
ממש עס שפּאַלט זיך דער הימל,
דאָ באַקט מען חלה, דאָרטן פלעצלעך
צימעס פאַסאָליעס, מאלאי צום פאַרבייסן,
מ׳הייצט מיט שטרוי, און מיט קלעצלעך,
און אַז דער הויוון וויל ניט ברענען,
איז כאָטש זיך נעמען און צערייסן....

יאַרידניקעס מיט שווערע קוישן,
קומען אָן פון שטעט און דערפער,
פון ווארכיוזקע און ווערבאָוועץ,
פון זעגיוזקע, קוראַשאָוועץ,
פון יאַלטושקעוו און ווינקאָוועץ
פון לוטשינעץ, יאַרמעלינעץ,
מישטיינס געזאָגט, מסחרים,
אַ ביסל קלאָטשע און אַ פונט שטשעטינע,
וואָס מען דינגט אוים באַ אַן ערל,
אַף חצי גויִש, אידיש — פאָלאָווינע.

פרומע אידן אין פאראסינענע זשאַקעטן,
מיט באָרד און פאות הינטער אָפּגעקראָכענע קאַשקעטן,
קומען זיך צושלעפּן מיט די קוישעקעס,
אַוועקגעשטעלט איבער שבת, טאַקע הינטער די בעטן.

מ׳ציילט אַף גיך דעם ריוח, גרויסע גליקן,
אַ גאַנצע וואָך געהאַוועט,
איצט ניטאָ אַף וואָס צו קוקן.
ערב שבת נעמט מען מעלקן ציגן,

הונדערט־און־צוויי־און־צוואַנציק

האָט ניט קיין פּאַריבל,
פּירט מען ציגן מעלקן,
טאַקע אינם שטיבל.
און אַז גאָט העלפט
פּאַרגלוסט זיך אַ אינגל, אַ ליק,
פּונקט אין מיטן מעלקן, אַ דריי טאָן
דאָס ציגל פּאַרן עק,
פּאַרטשעפּעט זיך דאָס ציגל
מיט הערנער און מיט פּיסלאַך,
נעמט ער שפּרינגען איבער בעטן, טישן,
אוי, געוואַלט, אַ שרעק!
דערפּאַר, אָבער, וועט מען שבת
טרינקען מילך מיט ציקאָריע,
און אַף שבועות, מ׳זאָל דערלעבן
קעז און פּוטער אויסשלאָגן,
מ׳זאָל נאָר דאָס ציגל ניט געבן קיין עין הרע.

ערב שבת, אַ מחיה, ממש זיך באַלעקן,
חנאָ בעדער, ווי מיט טאַצן פּויקט,
מיט אַ שטעקן, אין אַ בלעכענעם בעקן,
מיט אַ פּאַראַד, גאַסן-אויס, גאַסן-איין,
פּויקט און רופט: אין באָד אַריין......

אַ גאַנצע וואָך, ניט צו פּאַרזינדיקן,
האַלט מען אין איין דרייען מיט די פּלייצעס,
מ׳קראַצט זיך באַ דער הרובע, באַ אַ וואַנט אין מאַרק,
מען איז ניט מערער ווי אַ מענטש, גיט מען זיך שוין עצות...
אָבער פרייטיק, גאָט צו דאַנק,
כאַפּט מען זיך אַרויף אַף אייבערשטער באַנק,
מיט אַן אָנגעזייפּטן בעזים, צום פּאַרטשיק,
נאָך נאָך, איי, איי,
געוואַלד, געוואַלד, דאַוואַי, דאַוואַי!!!

איצי נגיד, מיט אַ פּעסל שמאַלץ, במקום בויך,
פּרעגלט זיך באַזונדער, אין אַ הייסן ביטל,
יאַשט זיך, מיט אַן אָנגעזייפּטן האַנטוך,

האָט הנאה ווי פון אַ פעטער יוך.......
נאָך יעדן טונק אין ביטל וואַסער, מיטן האַנטוך
לאָזט איציע אַרוים אַ קרעכצעלע, אַ לעכצעלע,
— הו, האַ, הו, הו, הו! האַ!!!
העי, קבצנים, דאָרטן, אַף דער אייבערשטער באַנק,
וואָס איז דאָרט פאַר אַ טומל, זע נאָר, האַ?
זאָל נאָר זיין אַ ביסל שטילער, העי, שאַ!!!
און אַז איציע נגיד פרעגלט זיך אוים אין הייסן,
ווי אַ פעטער צימעס, דאַרף ער ערשט דערנאָך פאַרבייסן
מיט אַ קאַלטן שעפל וואַסער, אַפן האַלז און נאַקן,
וואָס פאַרשפּריצט דאָס גאַנצע מרחץ, און טרעפן טרעפט עס
מערסטנס אָרעמעלייט, ערשט אַריין, זיך אויסגעטאָן
במחילה מוטער-נאַקעט, שטייען די פאַרשפּריצטע אידן,
ציטערן און פלאַטערן, אוי, אוי, הערט אויף,
— האָט רחמנות — געוואַלד ס׳קאַלט!!!
און איציע, מיט אַ שמייכעלע, נגידיש,
גדלות׳דיק ווּיצלט זיך:
— זע נאָר, זע נאָר אַ ירגזון,
— גלייך מ׳וואָלט אים אָפּגעבּיסן!...
אַ איד, אַ בעל מטופל, פירט די אינגעלאַך
צום שמייסן, נאָר אינגעלאַך, אלע אינגעלאַך
ווילן ניט, מ׳זאָל פון זיי פאַסעם רייסן.
שטייען אינגלאַך איינגעבויקערט,
אָנגעכמורעט ווי צעהויקערט,
שטורכעט דער טאַטע מיט די עלנבויגנס,
— גיכער, אַרויף שוין, נו, איך הייס!!!!!
נאָר דאָס אינגל צעקרומט זיך, און פכומקעט:
— טאַטע, כ׳האָב מורא, טאַטע, ס׳איז הייס!!!!!

און אַז אין מיטן פונם אויפגיסן
אַף די פליטעם הייסע פאַרע,
צעעפנט זיך אַ טיר פון דרויסן,
זעצט אַ קאַלטע לופט ווי כמאַרע,
צעיאָכמערט זיך אַן אָרעמאַן,
גלייך מ׳וואָלט אים דאָ באַ׳גזל׳ט:
— אוי ווייִ איז מיר, גיכער, גיכער.

הונדערט־און־פיר־און־צוואַנציק

האָט רחמנות, פֿאַרמאַכט די טיר!.....
ערגער ווי דאָס אויסטאָן, איז טויזנט מאָל דאָס אָנטאָן.
איינעם האָט מען פֿאַרביטן אַ שקאַרפּעטקע,
אַ צווייטן פֿעלט דער טלית קטן,
כאָטש נעם און שריי געוואַלט,
אַ דריטן פֿעלט די יאַרמולקע,
זידלט ער דעם בעדער, וואָס איז דאָ, אַ מרחץ,
צי איז מען אין אַ וואַלד?

און אַז גאָט העלפֿט אַ שלעכטער וועטער,
אַ רעגן, צי אַ ווינט, נעמט גאָר קאַפּען פֿון דער סטעליע,
און עס טוט אַ טריף אַ טראָפּן, אַ שטיק פֿייער,
טוט עס אַ ברען און אַ בראָט, עס דערנעמט דער זיבעטער
הויט,
נעמען פֿאַרשווינען זיך פֿאַרקרומען, אוי, עס ציט, עס בריט!
אָדער עס ווערט אַ טשאַד, טרעפֿט אַ מרחץ איז ניט געראָטן,
ווערט פֿינצטער אין באָד, טאַפּט מען די ווענט,
איז אַמאָל פֿאַרקריכט מען צו יענעם אין באָרד מיט די הענט,
פּאַטשט דער שכן איבער פֿלייצע: זייט זשע מוחל פֿעטער,
— איר האָט ניט וואָס צו טאָן, קריכט אָף די ווענט!...
און אַז אַ אינגל ווערט אַ חתן,
וועט ער שבת קריגן מפֿטיר,
איז ער פֿרייטיק שוין אַ יחסן,
מיט אַ בעזעמל אין לופֿטן וואַרפֿט ער.
די גאַנצע וועלט איז זיינע,
דאָס בעסטע בעזעמל, דאָס שענסטע ביטל,
די אויבערשטע באַנק, אַ ניי העמד,
אַ מחיה, שמחה וששון, נאָר איינמאָל
אין לעבן ווערט מען אַ חתן...

צוריק פֿון מרחץ לויפֿט מען אויפֿגעווירן,
ווער צעהיצט, און ווער דערפֿרווירן,
אַלע איילן זיך און יאָגן,
אַ בזיון אויסצוזאָגן,
פּונקט ווי עפּעס אָנגעוואוירן,
גלייך אַן אוצר ערשט פֿאַרלוירן.

באַלעבאַטישע אידן שנײדן זיך נעגל
אײנם איבער צװײ,
און אין אײלעניש פֿאַר ליכט־בענטשן,
כאַפּט מען איבער, גלאַט אַזױ,
צימעס פֿאַסאָליעס מיט אַ גלעזל טײ:
און אַז אַלע לאָקשענע קוגלען מיט דער פּאַטשע,
שטײען שױן פֿאַררוקט אין טשאָלנט,
און פֿאַרקלעפּט מיט געלן לײם, שיקט מען אײנגלאַך
צום װײנשענקער, נאָך קידוש װײַן,
און װאָלף זעליג שמש, ציקלט זיך און רופֿט:
אין שו——ל אַרײַ——ן!!!!!

הונדערט־און־זעק־און־צװאַנציק

שקצים זאל זיין שטיל, מ׳לייענט אין דער תורה.

דער בעל קורא אין מיין שטעטל
איז אַ מושלם בכל המעלות,
דאַרף מען אויפרופן אַ נגיד,
קען ער זיך פאַרגיין אין יעלות.
מ׳דערקענט שוין פון זיין טאָן,
ווען ער רופט פון ערשטער פאַן,
און גאָר אַן אַנדער טענדעלע פאַרמאָגט ער
פאַר אַן אָרעמער עליה פון אַ בעל עגלה אָדער שוסטער,
וואָס צעקלאַפּט די הענט באַם אויסקלאַפּן אַ שטיק לעדער.
דערפאַר אָבער מאַכט ער אַ זיס חנ׳דעלע, באַ ששי פאַר
רב די עליה,
און פאַרקרומען פאַרקרומט ער זיך ווי פון בויכווייטיק
ווען עס קומט צו רביעי, רופנדיק להבדיל דעם בלינדן
משה בעדער.
רופט ער אויף אַן אָרעמאַן, אַ קבצן, יורד, דלות,
פאַרשטאָפּ ער זיך אַליין דאָס מויל,
מיט אַ שטיקל ברעג פון טלית, מאַכט אַ מינע, אַף
צוקלומפּערשטן,
קבי, קבי, הוסט ער,
פונקט ווען עס קומט אים אויס אויפצערופן
צו דער תוחכה,
נו, איך פרעג אייך, זאָגט אַליין,
ווען דען זאָל מען רופן,
אויב ניט איציק שוסטער?

איז ווען עס קומט צו א פעטע עליה,
אין משפטים, צי בשלח,
רופט מען אויף צו ששי, און צו שלישי,
אַ גביר, אַ גלוח, אַ איד אָן אַ באָרד,
אָבער מיט אַ ניי טליתל, מיט אַ שפּיץ יאַרמולקעלע
און אַ סך חוצפה.

הונדערט־און־זיבן־און־צוואַנציק

רוקט זיך דער נגיד צום באַלעמער,
מיט גדלות, שפּאַרט אַוועק מיט עלנבויגנס
אַלע אידן פון די שטענדערס.
און אַז אַ גביר דאַרף מאַכן אַ ברכה איבער דער תורה
איז קוים וואָס ער רירט מיט די ליפּעלעך,
פּונקט ווי ער טוט עמיצן אַ טובה, האָט ער מורא...
איז קוים וואָס ער שעפּטשעט, מורמלט ער:
— ברכו את אדוני המבורך (דאָס איבעריקע זאָגט ער נאָך
שטילער) אַ נגיד, אים פּאַסט ניט, מ'זאָל הערן
זיין קול. באַ אים איז אַ רענדל אַ וואָרט .
קיינער הערט ניט וואָס ער זאָגט, נאָר אַלע כאַפּן
אונטער און באַמקען אים צו. (אַ נגיד איז אַ בטוח,
מען גלויבט אים אַפן וואָרט).
דערפאַר אָבער שרייט שוין דער בעל קורא פאַר אים אויך:
—אָ—מ—ן! ער לייגט איין די וועלט, פּונקט ווי ער
גייט אים דאָ אויסציילן אַן אוצר מיט געלט.
— וישא יעקב את עיניו, וירא, והנה עשיו בא,
ועמו ארבע מאות איש, ויחץ את הילדים על לאה ועל רחל
ועל שתי השפחות. אַ גביר האָט אַ מזל,
לייענט מען אים שלישי, מען גיט אים
אַ מעשה מיט צוויי ווייבער און מען גיט אים
נאָך צו צוויי דינסטן...
— והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע פּעמים, וירץ
עשיו לקראתו, ויקוד ארצה וישתחו ויבכו.
הכלל, אַ פיינע מעשה, וואָס ענדיקט זיך מיט:
— אשר חנן אלוהים את עבדיך.....
גבאי ראשון באַ דער רעכטער זייט פון שלחן,
באַ דער לינקער, גבאי שני, און די תורה נעבעך
אומשולדיק, אינדערמיטן, אַ צעעפנטע, אַ פאַרקאַטשעטע,
ליגט און לאָזט זיך לייענען. וועמען ברכות, וועמען קללות.
איר אַליין איז אַלציין.
צוגעדעקט מיט אַ מענטעלע,
אַ נדבה פון האשה צנועה מרת דבורה,
ניט אויסגערעט זאָל זיין
אפשר טאַקע, פאַר אַ תשובה,
מישטיינס געזאָגט,

הונדערט־און־אַכט־און־צוואַנציק

פאַר אַ שרעקליכע עבירה,
אַרומגערינגלט איז די תורה אַרום באַלעמער
מיט גבאים ווי סאָלדאַטן.
נאָר גבאים אין מיין שטעטל
קענען אויך זיין דיפּלאָמאַטן....
פּרשה יתרו צו עשרת הדברות,
פּונקט אין מיטן ששי, רופט מען אויף אַ רב:
— יעמוד, מורי-מורינו, הרב רב יחיאל,
בהרב מורי-מורינו, רב. משולם זיסיע, ששי!
און בעת מעשה, דער בעל קורא, אַליין אַ למדן אַ איד,
וואָס קען דעם יורה דעה,
קוקט אפן רב, קרייזלט זיך די פּאה.
כאַפּט דער רב, פאַרוואַרפט אף זיך דעם טלית מיט דער
עטרה איבערן קאָפּ, לויפט צום באַלעמער,
און צעשאָקלט זיך מיטן טראָפּ:
— איי בר—כו את אדוני—המבורך,
ברוך—אדוני המבורך לעולם ו—עד.
אשר בחר בנו מכל העמים, ונתן לנו את תורתו,
ברוך אתה אדו—ני———נותן, התו——רה...
און ווייל דער בעל קורא אליין איז אַ גרויסער בעל גאוה,
רוקט ער זיך אַריין צווישן דעם רב און דער תורה גאַנץ
בּרייטלאַך,
און צעפלאַמט זיך באַם לייענען מיט אַ גדלות׳דיקער תאוה:
אַ———ממ———ן!!!!!
און ציילט אוים דעם רב די עשרת הדברות,
ער פּאָסמאַקעוועט זיך און באַלעקט זיך:
וידבר אלוהים את כל הדברים האלה לאַ—מו———ר
— אָ—נו—כי אדוני אלוהיך, אשר הוצאתיך מארץ מצרים
מבית עבדים... לא יהיה לך, אלוהים אחרים על פּני.
לא תעשה לך פּסל וכל תמונה (פּזר) אשר בשמים ממעל (פּזר)
ואשר בארץ מתחת, און אַז עס קומט צו הייסן יענעם ניט
זינדיקן, איז דער בעל קורא א גרויסער ותרן אף יענעמס
פּלייצעס, און ער זשאַלעוועט ניט און צעקרייעט זיך:
לא———תרצח, לא———תגנוב, לא תנאף....
לא תחמוד בית רעיך, לא תחמוד אשת רעיך, ועבדו ואמתו
ושורו וחמורו, וכל אשר לרעיך...

טאָמער איז נאָך ניט גענוג, מאַכט ער נאָך דעם רב אַ לאַנגן
— מי שבירך אבותינו אברהם יצחק ויעקב,
און ער צעציט דעם סוף - ונאמר————אמן.
הכלל, אַ מחיה צו זיין אַ רב, אַז מען נעמט אייך טיילן כבוד,
איז אָן אַ שיעור, אָן אַן ערך, און אָן אַ סוף...
דערפאַר אָבער, אַז גאָט העלפט אין מיטן זומער,
אַ סדרה פאַר במדבר, איז דאָ אַ שטיקל אין דער תורה,
אָן אַנטיקל אין דער וועלט,
קען מען זיך פון דעם ניט אויסקויפן
אפילו ניט מיט געלט,
ניט פאַר אייך געדאַכט, אין בחוקותי,
איז דאָ אַ שטיקל תוחכה, איר קענט זיך אָנשטויסן,
באַ דער סדרה טוט זיך חושך.
קולות, יללות,
ווייל אין תוחכה איז ניטאָ קיין לייטיש וואָרט,
חוץ חרמות און קללות.
שטייען פריער די גבאים און האַלטן זיך עצות,
אַף שטום-לשון. ניטאָ ווער׳מען אויפצורופן...
דרייט מען מיט די פּלייצעס,
אַוורעמל קורזשנער, אַ רחמנות,
האָט אַ ווייבל, אַ חולנית.
משה בעדער, אַ וואונדער,
אַ בעל מטופל, זיבן קליינע קינדער,
און דערצו נאָך אַ געשטראָפטער,
איז אַליין אַ בלינדער.
סיידן, טורקעט דער בעל קורא,
— לאָמיר רופן צו דער תורה,
נעמט ער שטאַמלען אַ פאַרהוסטער,
— לאָמיר רופן איציק שוסטער!
זענען מסכים די גבאים, תם-עוואָטע,
און דער בעל קורא מאַכט אַ פּנים
פון אַ בעלעגאַלע, ווען די פערד
פאַרקראָכן זענען אין אַ טיפער בלאָטע.
נאָר אַז גבאים שטיצן דעם בעל קורא׳ס פלענער,
לאָזט ער זיך אַרונטער, בחפזון,
אַף הינטערשטע טענער:

— יעמוד רב איציק ברב נח רביעי....
ווערט אַ געריודער אין שול אימת מות,
אַ קליניקייט, תוחכה, אַ קאַטאַוועס!
און איציק שוסטער שטייט און צעגערט,
מאַכט זיך כלומרשט ווי געפּעגערט,
— תוחכה — ער האָט עס געגוג אַ גאַנץ יאָר...
אי דלות, אי דחקות, אַ מורא,
פאַרוואָס-זשע קומט אים נאָך די תוחכה פון דער תורה?
— מוחל, זאָל גיין, אַ שענערער איד!

הייבט מען אָן צו קלאַפּן אַף שטענדערס און באַלעמערס,
— נו, אָ-אי-נו, האַ! האָ-הא-שאַ, שאַ!
פאַלט פון איציקן אַרונטער דער טלית,
וואָס איז האַלב שוין צעוואַלגערט אַף דער ערד,
ווי פון אַן אויסגעשפּאַנטן נאַרעוויסטן פערד,
דער טלית איז שוין אַזוי אַלט, אַז ער איז שוין געל,
ווי להבדל, די אַנדערע זייט פון אַן אַלטער פעל...
און די ציצית שטאַרק צעפּלאָנטערט,
ווי די שטריקלאַך פון א דראַטווע,
קיין יאַרמולקע האָט ער קיינמאָל ניט,
נאָר אַ היטל מיט אַ דאַשעק,
פאַרדרייט אַף הינטן...
ער ווייסט, מ'האָט אים שוין צוויי מאָל גערופן,
צו דער תורה... נאָר ער האָט קיין חשק ניט.
תוחכה, אויך מיר אַ סחורה...
און ער מורמלט צו די שכנים:
— האַ, מיך, מוחל, ניין!
נו, וואָס איז, וויל איך ניט גיין!!!
נעמט עס רודערן איבערן באַלעמער,
קאָכט עס אין דער גאַנצער שול:
ביז דער גבאי ראשון, אַ שיינער איד,
דער גבאי, רב דניאל,
אָנגעצונדן פול מיט כעס,
לויפט ער פון באַלעמער זוכן איציק שוסטער,
וואָס ווערט בלאָ און בלאַס..
פרעגט ניט באַ איציקן וואָס און ווען,

נאָר ציילט אים אוים
איןביידע באַקן, אחת ושתים,
צעפלאַמט מיט ברען.
— הולטיי איינער, דיך גערופן צו דער תורה,
— וואָס הייסט, דו גייסט ניט, אַזאַ'ן עבירה!
— נו, געגאַנגען, גיכער, איך הייס...
און איציק שוסטער באַגיסט זיך מיט שוויים,
פאַרשעמט ווי אַ גנב, קוים וואָס ער רירט זיך,
קריכט צום באַלעמער, געפירט פון דניאלן,
ווי אַ געליימטער, צעשראָקן, ברומט ער:
— ברכו את אדוני המבורך, (די איבעריקע ווערטער הערט
קיינער ניט, מען זעט נאָר ווי ער שאָקלט מיט די ליפּן.)
„מעניע, מעני, מעניע התורה...
איציק שוסטער שטייט ווי אַן ארעסטירטער,
פאַר אַ „מירעוואָי סודיא“,
און ביידע גבאים לעבן אים,
איינגעשפּאַרט אין די זייטן, ווי צוויי עדות,
און דער בעל קורא, מיט אַ צעדרינדזשעט קול,
אַ צעבראכנס, שטייט פון דער ווייטנס,
באַם שפּיץ טיש, ער האָט מורא צוקומען נאָענט,
עס זאָל זיך אים ניט צוקלעפּן אַ שטיקל תוחכה...
הייבט ער אָן מיט ניט קיין היימלעך קול,
ווי בשעת אַן ערד ציטערניש,
ווי ער גייט דאָ פאַראורטיילן אַ מענטשן...
— אַף אַני אעשה זאת לכם, והפקדתי עליכם בהלה,
— את השחפת ואת הקדחת...
באַם וואָרט קדחת כאַפּט דער בעל קורא אַליין
אויך אַ ציטער... — מכלות ענים ומדיבת נפש...
באַ זיך אין האַרצן פילט ער זיך שוין שולדיק...
און טראַכט זיך: וואָס האָב איך געהאַט צו איציק שוסטער?
דאָס איינציקע וואָרט וואָס איציק שוסטער כאַפּט אויף
פון דער תוחכה איז — קדחת...
שטייט ער אַ דערשלאָגענער און טראַכט זיך:
— טאַטע זיסער, פאַרוואָס? וואָס האָט מען צו מיר?
פאַראַן אַ פולע מזרח-וואַנט מיט שיינע אידן,
בעלי בתים, האָט מען מיך אויסגעקליבן, און מיר גיט מען

קדחת אין דער תורה... גבירים זענען בילעכער...
זיי האָבן כאַטש פּאַרוואָס צו קרענקען...
נאָר דערווייל האָט זיך דער בעל קורא שוין צעוואַרעמט,
שוין אַריבער דאָס קדחת, טוט ער זיך ווייטער זיינס,
זשאַלעוועט ניט, וואַרפט מיטן מויל, אַ קללה נאָך אַ קללה
פון דער תורה:
— והלכתי עמכם בחמת קרי, והשמדתי במותיכם,
— והכרתי את המניכם, ונתתי את פּגריכם
— על פּגרי גלוליכם, וגעלה נפשי אתכם...
אַ גליק וואָס איציק שוסטער קען ניט קיין פּירוש המלות,
ווייסט ער ניט פּינקטלאַך, וואָס מען האָט אים דאָרט
אָנגעווינטשעוועט,
שטייט ער צווישן דעם בעל קורא מיט די גבאים,
ציטערט און טראַכט זיך:
— רבונו של עולם, אַזוי ווי איך ווייס ניט,
אַזוי זאָל מיר ניט שאַטן, ניט מיר, ניט מיין ווייב,
ניט מיינע קינדער.
די צווייטע ברכה כאַפּט ער אָפּ ווי מיט אַ מויל פול פייער,
וואַרפט זיך און שלינגט די ווערטער, ביז ער אַנטלויפט.
ער וויל אַפילו ניט וואַרטן אַף אַ מי שבירך.
און אַז איציק שוסטער
לויפט צוריק פון באַלעמער,
קומען אים אַנטקעגן שוסטער, שניידער,
זעט ער אוים באַ זיי אין די אויגן,
ווי אַ גרויסער למך, אַ שטיק נאַר,
לאַכן זיי פון אים, און ווינטשעווען:
— איציק, זאָלסט שוין באַהיט ווערן פון צער...

רקום געבוירן

(אַ מעשה פון ערגעץ־לאַנד)

אַמאָל, גאָר אַמאָל,
צוריק נאָך מיט יאָרן,
איז ערגעץ אַ אינגל
געבוירן געוואָרן.
האָט אינגל געהאַט
אַ גרויסן חסרון
באַם אינגל צו ברייט
איז געווען דער שטערן,
צו טיף און צו בלוי
זיינע אויגן —
געקוקט האָבן שטענדיק
צום הימל, אַהין,
וואו פייגעלעך זענען געפלויגן,
אַ האַרץ אַזוי ברייט
ווי עס טרעפט נאָר באַ ריזן
און הענטעלעך — דין
אַזוי ווי צוויי שפּיזן;
פינגערלעך שאַרף ווי די נאָדלען,
און אַ קאָפּ שטאַרק פאַרריסן,
צום הימל אַ שטאָלצער,
אַזוי ווי באַ נ׳אָדלער.
האָט זיך די מאַמע
געפילט ווי פאַרלוירן,
געזאָרגט און געזיפצט,
וואָס איר אינגעלע
קרום איז געבוירן.
דערווייל איז אַריבער
אַ יאָר שוין און צוויי —
שטעלט מאַמע דאָס אינגעלע
אַוועק און זאָגט: „גיי!“
פרעגט ניט דאָס אינגעלע

וואָס און וואוהין,
נאָר גיט זיך אַ הייב
ווי אַ פויגל צום פליען,
קלאַפּט ווי מיט פליגל,
פּאַטשט מיט די הענט,
רייסט זיך און שפּאַרט זיך
גלייך אַף די ווענט.
אין שטוב איז געוואָרן
אַ רעש, אַ בהלה,
און מאַמע זי וויינט
און קלאָגט — אַ יללה:
וואָס איז דאָ געשען,
וואָס איז דאָ פּאַרלאָפן,
ניט אַנדערש אַן אומגליק
עס האָט זי געטראָפן —
דאָס קינד אַף דער ערד
אַ פוס וויל ניט שטעלן,
פליען אין הימל
אַ קינד זאָל גאָר וועלן...
מ׳האָט נאָך אַזוינס
ניט געזען, ניט געהערט
ניט אַנדערש, נאָר איר
איז אַן עונש באַשערט.
פּאַלט איין דער מאַמען
אַ פלאַן מן הסתם
פּאַרשליסן דאָס אינגל
אין גראַטעס, אין צאַם.
הענטלאַך און פיסלאַך
מיט שטריק אים פּאַרבונדן,
נאָר אינגל, ער שמייכלט
און לאַכט פון די וואונדן.
ער גיט נאָר אַ דריי זיך,
אַ ריר אַן די ווענט,
באַפרייט פון די שטריק
די פיס און די הענט.
רייסט זיך די מאַמע

פון קאָפּ אירע האָר,
פאַרשילט זיך דאָס לעבן,
באַוויינט אירע יאָר:
— אוי, סאַסאַ נ'אומגליק,
ווײ מיר און ווינד,
וואָס זאָל איך אָנהייבן
טאָן מיטן קינד...
עס רוט ניט, עס עסט ניט
און שלאָפט ניט באַנאַכט,
כסדר פון הימל
דאָס אינגל נאָר טראַכט,
און ווען אַפּ אַ רגע
מע קערט זיך נאָר אָפּ
שוין איז ער אין דרויסן,
פאַררייסט מיטן קאָפּ.
זעט ער אַ פויגל
איז דורכגעפלויגן,
לאָזט ער זיך לויפן
פייל אויסן בויגן,
פאַרקוקט זיך אין הימל,
פאָלגט נאָך מיט די אויגן,
וואַרפט אין דער לופטן
מיט הענט און מיט פיס,
אַזוי ווי צו פליען
ער גיט זיך אַ ריס,
טוט זיך אַ הייב
און באַלד גלייך אַ פאַל,
צעשלאָגט זיך, צעבײלט זיך
נאָך יעדערן פּראַל,
דערנאָך בלייבט ער ליגן
מאַכטלאָז, פאַרטראַכט,
אַרום שטייען מענטשן,
מע חוזקט, מע לאַכט:
אים ווילט זיך ניט אַנדערש
אַן אָדלער גאָר ווערן,
פליען צום הימל,

הונדערט־און־זעקס־און־דרייסיק

דערגרייכן די שטערן...
קוקן אַלע אויפֿן אינגל,
שפּאָט און חוזק אין די אויגן:
— ס'איז די מעשׂה מיט זיין פליען
ניט געשטויגן, ניט געפלויגן!
אינגל איז אַ גרויסער נאַר —
שווערן אַלע בנאמנות
— און עס איז אַ גרויסער צער,
אַף זיין מאַמען אַ רחמנות! —
און די מאַמע
שטייט און בעט אים,
איבערן קעפּעלע
זי גלעט אים:
— זאָל שוין זיין געגנוג
געריסן זיך צום הימל!
לייג זיך צו אַ ביסל שלאָפן,
כאַפּ אַמאָל אַ דרימל!
נאָר דאָס אינגל
וויל ניט הערן,
רק עס רייסט זיך
צו די שטערן
און ער וויל
אַ פויגל ווערן.
וויינט די מאַמעשי מיט טרערן,
נעמט דעם אינגעלע דערקלערן,
אַז זינט די וועלט אַ וועלט איז,
לאַנג שוין פעסטגעשטעלט איז,
אַז ווער עס רייסט זיך צו די שטערן
און ער וויל אַ פויגל ווערן,
שלאָגט זיך נאָר אַרויס פון שלאָף
און ער האָט אַ שלעכטן סוף.
ווער עס ציט זיך צו די פייגל
און צום הימל הייבט דעם קאָפּ,
נעמט אים שווינדלען פאַר די אויגן,
ביז ער פאַלט צוריק אַראָפּ.
און די מאַמע טיף באַדויערט,

זיצט און טראַכט צו זיך פאַרטרויערט:
ס׳איז ניט גוט, ער איז פאַרלוירן,
ער איז טאַקע קרום געבוירן.

* * *

שוין אַוועק אַ סך מיט יאָרן,
אינגל איז שוין גרוי געוואָרן,
נאָר צום הימל אַלץ אים ציט,
ווען ער זעט אַ פויגל פליט.
ס׳איז דאָס אינגל איצט שוין אַלט,
נאָר זיין האַרץ איז פול באַגערן,
ניט ער פליט, נאָר רק ער פאַלט,
ווייל ער קוקט נאָך אַלץ אַף שטערן.

עפּל־צוויט

איז אַ פויגעלע געפלויגן
פון ווירדזשיניאַ אַ טאָג
זיך אָפּגעשטעלט רוען אויף נאַכט
אין שפּאַלט פון אַ וואַנט
אין מערילאַנד
צו מאָרגענס באַגינען
האָט דער פויגל פון ווירדזשיניאַ
אַ פרילינג בשורה מיר געבראַכט
טוויט, טוויט, טוויט, טוויט,
אין ווירדזשיניאַ האָט שוין דער פרילינג צעבליט
און אַלע עפּל באַקליידעט אין צוויט.

צוויט דער עפּל,
צוויט דער בוים
עס איז אַ כּישוף,
פרילינגס טרוים.

שורהס בוימער, מײַלן ווײַט
גרינען, בליִען, טריט אויף טריט
אַלע בוימער אָפּגעשאָטן
שעמערירן פול מיט צוויט.

שימער, חלום, סוד און כּישוף,
פעלד און וואַלד האָט אויפגעבליט
אין ווירדזשיניאַ מיליאָנען
עפּל בוימער שיסן צוויט

פויגל, שמעטערלינג און בינען,
פלאַטערן אין גאַנץ ווירדזשיניאַ
קאָרן־בליטן, ווייצן־זאַנגען
שעפּטשען תּפילות און געזאַנגען.

הונדערט־און־ניין־און־דרײַסיק

זינגט דער פויגל אין די בלומען
ס'איז דער פרילינג שוין געקומען
כאַפּט עס אויף די בין אין אויער
און חלומט פון אַן האָניג-מויער.

האָניג וואַנט, און האָניג דעכל
האָניג אין אַ יעדן לעכל,
צווײַט פון ווײַץ און פון פלאַקס
וועט חוץ האָניג זײַן אויך וואַקס.

פון די בלומען האָניק-זאַפּט
פון דעם פלאַקס וועט טריפן וואַקס
וואַקס וועט ברענען העל ווי נאַפּט
ליכט וועט ברענגען מוט און קראַפּט.

שטייען ביימער מיליאָנען
אויסגעפּוצט אין ווײַסע פאַנען
עפּל-ביימער טריט בא טריט
אָפּגעשאָטן אין עפּל צווײַט.

און אַף יעדן בוים אַ פויגל
ווי אַ וועכטער שטייט און היט
היט די ביימער אָנגעלאָדן
יעדעם בוימל פול מיט צווײַט.

בוים באַבלעטערט, גראָז צעגרינט
גאָטס אַ חלום אויסגעשפּינט
שטייען יום טוב'דיק פאַרפּוצט
קאָקעטירן מיטן ווינט.

און דאָס ווינטל ווי פאַרכשופט
מילדער ווערט, און זאַנפט געטריי
רוימט אַרײַן אַ סוד אין אויער
כ'בין דער פרילינג ווינטל-מאַי

הונדערט-און-פערציק

מאַי דער וואַלד
מאַי די לופט
מאַי דאָס גראָז
מאַי דער בוים
כשוף־רייץ
צוויט־פאַרפלייץ
מיינע ריחות
בשמים־דופט.

יעדעס טייכל איז אַ שפּיגל
יעדער צווייג אַ פייגל־וויגל
יעדעס ווינטל גלעט און קילט
יעדער פויגל קוועלט און טרילט.

פרילינג שאַלט
אַ וועלט צעפּראַלט
זינגען פויגל,
בינען זשומען
ס'איז דער פרילינג
שוין געקומען.

אין די בערג פון קאלאראדא

אין די בערג פון קאָלאָראַדאָ
צווישן „פּייק און מאָניטאָ,"
שוועבן וואונדער פון אַמאָל,
און לעגענדעס אָן אַ צאָל.

פון די צייטען פון יצירה,
אין די טעג פון וועלט׳ס באַשאַף,
ווען געשפּילט זיך האָט דער בורא
מיט ערד און ליים, און חומר, שטאָף,
געפורעמט וועלטעלאַך, ווי פּילקעס,
ערשט באַשאַפן, שוין צערונען,
חיות׳לאַך די גרוים ווי שפּילקעס,
פון די נעפּלען אויסגעשפּונען.

איבער וויסטעניש און לער,
איבער צייט און איבער אָרט,
אינ׳ם חלום אויפ׳ן וואָר,
אומגעשוועבט עס האָט דאָס וואָרט.

אין די נעפּלען האָבן דופטען,
זיך געמישט מיט פאַרב און קלאַנג,
ביז דערהערט זיך, האָט אין לופטען:
„קדוש, קדוש," אַ געזאַנג.

אַ געפּליסטערעל פון פליגעל,
אַ געסוויטשערעל פון פויגעל,
פון מלאכים אַ געשאַל,
פון אַ וועלטעל, אַ צעפּראַל.

פאַר דער שעה פון יצירה,
אין קאָליר פון רעגענבויגען,
איז דער ערשטער קלאַנג פון שירה,
פון תהום אַרויסגעפלויגען.

הונדערט־און־צוויי־און־פערציק

און תהום האָט זיך צעשפּאָלטען,
גרונט און אָפּגרונט אָפּגעטיילט,
אין אַ וואַסערל געשטאַלטען,
פון אַ וועלט-געבּורט דערצעהלט.

אָט איז נעפּעל,
אָט איז-קלאָהר,
ערשט אַ חלום,
איצט אַ וואר,
וועלט׳ס אַ רגע,
טויזענד יאָהר,
פון תהום׳ן,
טיעפע ים׳ן
אַ שפּילכל פאַרטראַכט,
און עס רעגט זיך
שנעל, באַוועגט זיך,
עס באַווייזט זיך,
און אנטפּלעקט זיך,
דאָ פאַרהוילען,
דאָרט צעדעקט זיך.
דער צעטראַט
פון טאָג און נאַכט.

און געזעהן האָט דער בּורא,
טאָג איז פרייד,
נאַכט איז מורא,
טאָג איז נאָהענט,
נאַכט איז וויט,
און אַ שטים,
זיך האָט צעקלונגען:
אַ באַפעהל אַרויסגעזונגען
גאָט׳ס געבּאָט:
דאָס ערטע וואָרט.

באַגינען,
אָנהויב פון בראשית,

טאָג, אַ שטראַל
פון גאָט'ס שכינה.
כביכול'ס אָנגעזיכט.

עס זאָל שטראַמען,
עס זאָל פליסן,
אויף דער וועלט אַרוים,
ווי אַ פרייד,
דאָס גרויסע ליכט,
איך בין גערן,
עס זאָל ווערן,
העל און ליכטיג,
פריידיג, ציכטיג,
טאָג איין, טאָג אוים,
עס זאָל בלייבן, לזכרון,
ווען אויף ערד איז טאָג געוואָרן,
ווען דאָס ליכט
פון גאָט'ס געזיכט,
האָט פון נחת זיך צעקוועלט,
אין באַגינען פון בראשית,
אַ מתנה פאַר דער וועלט.

עס איז געווען
גאָט'ס זאָג:
איז געוואָרן:
ערשטער טאָג.

ערב-צייט,
ערב-אָרט,
פאַר'ן ערשטן
דאָ און דאָרט,
אַ מחשבה האָט פאַרטראַכט,
די געבורט פון טאָג און נאַכט.
דער ערשטער קלאַנג, גאָט'ס אַ וואָרט.

מיט דעם ריטם פון חילות,
פון באַגינענס ערשטע קוואַלן,
פליסן, גיסן קאָלאָראַדאָ׳ס
זיבען ווייסע וואַסערפאַלן,

וואַסער זינגט, און פאַרקלינגט,
וואַסער קוועלט אויף דער וועלט,
אַ רמז פון יצירה,
יעדער פאַל, אַ צעשאַל,
יעדער הויב — וואַסער לויב,
אַ שבח און אַ שירה.

האָט גאָט׳ס אויג געזען,
איז אים וואויל און גוט געווען,
איז געווען זיין באַפעל:
טאָג זאָל בלייבן ליכטיג, העל.

פון באַגינענס טאָג צעפראַלן,
האָט דאָס וואַסער אָנגעקוואָלן,
יעדער טראָפּן האָט געזונגן,
און די לופט מיט פרייד פאַרקלונגן,
און עס מישט זיך פאַרב און קלאַנג,
זונען־ליכט, ים־געזאַנג,
שוים־געלעכטער, ליכט־צעשטראַל,
ביז געבוירן און געוואָרן,
פון תהום ארויסגעפלויגן,
פאַרב־צעשפּיל, — אַ רעגנבויגן,
פון בראשית, אַ מחשבה,
אַ קאַפּריז פון גאָט, אַ שטראַל,
אַ באַשאַף, אַ פרייד פאַרגאַף:
ים־צעפּראַל, אַ וואַסערפאַל.

אינם גאָרטן פון די געטער

מיטן זונשפּראָץ פון באַגינען,
טריפט אַ טוי פון זיו השכינה,
פּערל-טוי אַף אספּען בלעטער,
אינם גאָרטן פון די געטער.

נאַכט פאַרדעקט, טאָג צעדעקט,
מישט זיך שאָטן אוים מיט ליכט,
גאָלד, אַ רענדל, יעדעס בלעטל
טאַנצט און שיינט דיר אין געזיכט.

עס פאַרשווינט אַף שטיל די נאַכט,
ווי פון חלום אויפגעוואַכט,
זי פאַרהאַלט זיך, און באַהאלט זיך,
בא דעם מערב ברעג פון הימל.

און אַ טאָג פון טוי דערפרישטער,
ווי דערשראקן, אַ צעמישטער,
טאָג צעטאָגט זיך, אפן מזרח,
רעגט און וועקט א וועלט פון דרימל.

כאַפּט זיך אויף דער ערשטער פויגל,
שרעקט זיך באַלד אַ האָז אין פעלד,
הערט זיך גלייך אַ קול פון פליגל,
ס׳קומט אַ נחת אַף דער וועלט.

ווערט אַ חיות און אַ פריידן,
אינם ערדישן גן עדן,
דאָ אַ ציטער, דאָרט א פלאטער.
אינם גאָרטן פון די געטער,

עס דערקוויקט זיך בוים און בלום
עס צעוויגט זיך גראָז אַף שטום,
און עס שאָקלען זיך די זאנגען,
שטאַמען, צווייגן שטילע קלאַנגען.

הונדערט-און-זעקס-און-פערציק

— הללויה, טרילט אַ פויגל,
— גאָט איז מעכטיק, קרייען הענער,
— וועלט אין פרידן, וואורקען טויבן,
פינקלען שטערן,—גאָט איז איינער.

פון די הימלען די הילות,
די כוכבים ומזלות,
גאָטס באַפעלן, זיי פאַרשנעלן,
זיי פאַרגייען און צעפאַלען.

אינם טיפן ים פאַרטונקען,
אינם וועלט תהום פאַרזונקען,
זיי צעציען און צעפליען,
און זיי פרעגן ניט וואוהין.

און אין שורות וואָלקען ווייסע,
ציען, קניען איבער ערד,
יעדעס וואָלקענדעל אַ מלאך,
מיט א זילבער גלאטער שווערד.

אָנגעגורט מיט שווערדן שאַרפע,
אפן שפּיץ פון טורעם דאָרטען,
שפּילט אַ שומר אף זיין האַרפע,
בא דעם טויער פונם גאָרטען.

און דער גאָרטען שטייט פאַרשטיינערט,
ווי אין כישוף איינגעשוואוירען,
פון דער צייט ווען ערשטער אָדם,
דעם גן עדן האָט פאַרלוירען.

ווען געווארפען האָט דער בורא,
אפן ערשטען קינד א מורא,
פאר דער זינד א שווערע שטראָף,
אנגעיאָגט אף אים אַ שלאף.

ווען באַשטראָפט עס האָט אים גאָט,
פאַר עובר זיין אף זיין געבאָט,
פאַר זיין עסען און געניסען,
פון גן עדנס בוים פון וויסען.

די לעגענדע פון גן עדן,
ווי דערציילט אין חומש, דאָרטען,
לעבט נאָך היינט אין קאָלאָראַדאָ,
בא די געטער אינם גאָרטען.

קומסט אריין אין גאָרטען־טורעם,
פריש דאָס ליים, ווי ערשט צעקנאַטען
א זכרון, ווען דער בורא,
טויזנט וועלטען האָט פאַרשאַטען.

און מלאכים, מענטשען־ריזען,
פלעגן רייטען פייער פערד,
וויל פאַרצייטען אויך די געטער,
פלעגען אומגיין אף דער ערד.

איז די ערד אין קאָלאָראַדאָ
גאָר אַ חידוש און אַ נס,
לעבט אַ גאָרטען פון די געטער,
פון בראשית אַ מעת לעת.

זאַמד און ליים, שטיין און שטאָל,
זיך געפורעמט און געמישט,
נאָר יעדעס מין ווי פאַרעקשנט,
איז געבליבען ניט צעמישט.

ליכט און שאָטען,
באַרג און טאָל,
טראָפּענס וואַסער,
ווי קרישטאָל,
ערד ווי הימעל, זוניק קלאָר,
האָט געשאַפען קאָלאָראַדאָס,
וועלט׳ס אַ חלום אפן וואָר.

קאַפּריז

(דאָס שפּיל פון אינגל־מיידל)

מאלע וואָס,
מאלע ווען,
מאלע ווער
עס איז געווען.
ס'האָט געטראָפן,
ס'איז געשען,
ס'איז פאַרלאָפן,
ניט געווען!
ערגעץ דאָ,
ערגעץ דאָרטן,
ביי אַ טייכל,
אין אַ גאָרטן,
אויף אַ באַרג,
צי אין אַ טאָל,
נעכטן, היינט,
אַמאָל, אַמאָל:
זי און ער...
שטיל באַגער
צו צעווייסן
אלע צאַמען!
איינס'ן צוויי
און צוזאַמען
צו דערגרונטעווען
תהומען!
צו צעפליסן
ווי די ימען
צו פאַרמערן
אלע שטאַמען,
צו צעפלאַמען
מיט די שטערן,
גאַרן גערן

צו פאַרצערן,
צו געבערן
און ניט ווערן
זיך געפּעלן,
זיך צעשטראַלן,
זיך צעהעלן,
און צעפּראַלן.
זי — אַ ליכטיקער
פרימאָרגן,
ער — אַ לויטערער
אָן זאָרגן;
זי — פאַרהוילן,
ער — פאַרבאָרגן.
זי — אַ נחתל,
זיין קרוין,
ער — איר אינגל,
אַ פאַרשוין!
זי — אַ חוה,
גאָטס באַשאַף,
ער — איר אדם,
אַ פאַרגאַף!
ביידע גאַרן
איין באַגער:
זיין און ווערן
מער און מער!
איבער וואָלקן,
אין די הימלען
ביידע ציען,
ביידע פליען;
אין תהומען,
טיפע ימען
ביידע זינקען
דורשטיק טרינקען
פון דעם לעבנס
פרישע קוואַלן,
אַ צעקוועל

פון וואָסערפאַלן,
וואָס געשען
איז געווען,
וואָס געווען —
אַ געוויין.
זי — אַ כישוף,
ער — אַ חלום,
רואיק, פריידיק
זים דער שלאָף;
ליבע ציטער,
גליק אַ רגע —
מיטן אָנהייב,
קומט דער סוף...
ערשט פאַרשיכורט
ביז באַרוישונג —
אויסגעניכטערט
ביז אַנטוישונג;
ערשט פאַרדעקט
און איינגעהילט, —
שוין אַנטפּלעקט
און אָפּגעקילט.
ערשט אַ צערטל
און אַ גלעט,—
אַ צעווערטל,
אַ געשפּעט,
אָט אַ לידל,
אַ געזאַנג, —
שוין אַ זידל,
טריב און באַנג;
נאָר אַ רגע
גליק אַ ברעקל,
אַ צערייצונג
פון געפיל;
איצט דערווידער,
שוין אַן עקל,
איבערדריסיק,
איז דאָס שפּיל

ס׳איז אַ חוזק,
אַ געלעכטער,
ווי עס לעבן
צוויי געשלעכטער
מאַן און ווייב
אין איין הויז
פּונקט אַזוי ווי
קאַץ און מויז.
זייער גליק
אין אויגנבליק —
ערשט פאַרוים,
שוין צוריק.
אונדזער ליבע,
ווי דאָס לעבן,
איז פון געטער אַ
קאַפּריז.
ס׳איז אַ הויב
און אַ דערנידער,
ס׳איז אַ לויב
און אַ דערווידער,
ס׳איז אַ זינגען
און אַ שאַלן,
ס׳איז אַ שטייגן
און אַ פאַלן.
איצטער ליב
שפּעטער טריב,
ס׳איז א ראָד,
אַ קאַראַהאָד.
ס׳איז דאָס לעבן
אַ צעפּלאָנטער,
ס׳איז די ליבע
אַ קאַפּריז.
ס׳איז אַ רייץ,
א רגע רעגונג,
אַ געמיש,
פון ביטער זיס.

טייבעלאך

קיין קאַליפאָרניע בין איך געקומען פון נויאָרק. פופצן יאָר אָפּגעלעבט און זיך נית געקענט צוגעוואוינען צו דער ענגשאַפט און טומל. כסדר געפילט זיך ווי אַף אַ יאריד. בא מיין הויז איז נית געווען קיין גרעזל, קיין בלימל, ווער רעט שוין פון אַ גאָרטן.

פון דער נויאָרקער „איסט סייד” בין איך דאָס ארונטער־געפאַלן קיין קאַליפאָרניע. דעם ערשטן מאָל אין אמעריקע דער־פילט דעם טעם פון וואוינען אין אַ הויז פאַר זיך, און דאָס הויז, ווי כמעט אַלע הייזער אין קאַליפאָרניע, האָט פאַרמאָגט אַ הויף, און אַפן הויף אַ גאָרטן מיט אַלערליי גרינסן, אַ פּאָר באַרגבוימער, אַ ציטראָן בוימעלע און פאַר דער טיר צוויי הויכע פאַלמען, פאַר־שפּיצט צום הימל. ווי איינער, וואָס פאַלט ארונטער פון אַנאַנדער וועלט, אזוי האָב איך זיך געפילט, קומענדיק פון נויאָרק קיין קאַליפאָרניע.

איך האָב זיך נית געקענט זאַט אָנקוקן אַף דעם אייביקן לויטערן הימל, אַף די רויזנקוסטן ארום די פענצטער, וואָס בליען סיי זומער סיי ווינטער. דער ריח פון דעם ציטרין בוימעלע, האָט מיך ווי פאַרשיכורט, און דאָס קליינע פייגנבוימעלע, וועלכעס מען האָט ערשט היינטיקס יאָר איינגעזעצט, האָט זיך שוין צענומען, און עס שפּרייט זיך שוין אוים אין דער ברייט, און דו זעסט ווי עס גדלות׳ט זיך, עס פילט, אַז עס איז פעסט איינגעזעצט און וועט זיך באַלד צעבליען.

פאַרנאַכט. פון די פוסבערג טראָגט זיך אַ קיל ווינטל, וואָס פרישט אָפּ די לופט. מענטשן קומען ארויס מיט די לאַנגע גומענע וואַסער קישקעס, און באַשפּריצן דעם „לאָן”, וואַשן אין איינוועגס אויך אָפּ די שטוב ארום הויז. דערנאָך באַגיסט מען אויך דעם גאָרטן, די פרוכט בוימער. יעדער איינער איז בא זיך אינדערהיים. ווערט צוגעבונדן און איז אַ טייל פון דעם שטיבל, פון דעם גאָרטן. אַ וואַרעם געפיל נעמט דיך דורך בא דעם אָנבליק פון דעם בילד, און אין האַרץ בא דיר זינגט עס:

— קאַליפאָרניע, ווי שיין דאָ איז!

יעדן טאָג שיינט די זון פון פרימאָרגן ביז שפּעט אין אָוונט. אַ לויטערער דער הימל, ריין אָן אַ וואָלקן־פלעק, ווערט נאַכט.

שפּרייטן זיך אויס גאָלדענע פּאַסן אַף דעם האָריזאָנט אין מערבֿ און ווען די זון האַלט באַם פאַרגיין, גיסט זיך דאָס גאָלד איבער אין פּורפּור, און אין בלאַסער בלויקייט. שטיל איז אַרום, פויגל שניידן דורך די לופט, וואָס ווערט אַלץ קילער און שמעקנדיקער. אַ גאָלדענער טאָג איז פאַרגאַנגען און אַ נאַכט אַ ווייסע, האָט זיך אויסגעשפּרייט, אַ קאַליפאָרניער נאַכט.

אַ טיף־בלויער הימל, און איבער דעם הימל צעשאָטן איינער איבער דעם אַנדערן שטערן, גרויסע, פינקלדיקע, און אַלע שטערן זענען דיר אַזוי נאָענט, כּמעט איבער דיין קאָפּ, כאָטש שטרעק אויס די האַנט און דערגרייך זיי. פון מזרח גייט אויף אַ לבנה. און די צוויי פּאַלמען באַ דיין טיר ווערן מיט זילבער באַגאָסן, זיצסטו אַף דיין שוועל, און ווייסט ניט וואָס פריער צו באַוואונדערן, דאָס זילבער אַף די פּאַלמען, די פינקלדיקע שטערן איבער דיין קאָפּ, דאָס בלויקייט פון דעם הימל, אָדער די ווייסע נאַכט, וואָס גיסט זיך דיר אין האַרצן אַריין, כּשופט, און ציט פון דיר אַרויס די מידקייט, פרישט אויף אין דיר אַזוי פיל קינדערשע חלומות און דו פאַרגעסט ווי אַלט דו ביסט.

אָפּגערוט נאָך דער אַרבעט, הויבט זיך ערשט אָן אַ ניי לעבן. די פוסבערג זענען ניט וווייט, און דו מאַכסט אַ שפּאַציר אַף די בערג. אַף אַלע ביימער נעסטלען זיך זינגפויגל, און אַנטקעגן דער שיין פון דער לבנה, זיצן די פויגל, זיי שלאָפן ניט, נאָר זינגען אַן אָוונט געבעט. דו גייסט אין די בערג, דיין גאַנג דערשרעקט ניט די פויגל, דו גייסט און דאָס זינגען גיסט זיך אין דער לופט, מישט זיך אויס מיט דעם ריח פון מאַראַנצן. די גאָלדענע מאַראַנצן אַנטקעגן דעם זילבערנעם לבנה־גלאַנץ, אָפּגעפרישט פון דעם אָוונט־טוי, ווינקען צו דיר, ווי פאַרכישופטע קליינע קעפּעלעך, פון לעבעדיקע וואַלד־חיה׳לעך, עס איז גוט, עס ווילט זיך ניט אַהיימגיין. בלייבסטו זיצן אין די פוסבערג, און פון די בערג זעסטו שוין ניט קיין שטערן אַף דעם הימל, נאָר איבער דעם צוקאָפּנס פון די בערג זענען איצט די שטערן צעשאָטן, פינקלען דיר אין פּנים אַריין, אָט־אָט און זיי וועלן זיך אַרונטערקייקלען פון דעם באַרג.

און אַז דו כאַפּסט איצט אַ בליק אַף דער שטאָט אונטער דיר, דערזעסטו אַז די שטאָט איז איינגעטונקען אין אַ ים פון ליכט. ווי אַן אויסגעשטערנטער הימל אַף דער ערד. ביסטו צווישן

צוויי הימלען: אַ הימל איבער דיין קאָפּ, און פּונקט אַזאַ הימל ליגט דיר צופֿוסנס, דו ווייסט ניט וועלכן הימל פֿריער צו באַוואונדערן. דיין ברוסט אָטעמט פֿריי, דער אַראָמאַט פֿון די לימענעס און מאַראַנצן רייצט און פֿאַרשיכורט, און אין דעם געזאַנג פֿון די זינגפֿויגל גיסט זיך אויף אַריין דיין שטים, פֿילסט ניט, אַז פֿון האַרצן האָט זיך אַרויסגעריסן אַ ליד —

— ק־אַ־ל־י־פֿ־אָ־ר־נ־י־ע!

נאָך איידער דער סאָלאָוויי האָט פֿאַרענדיקט זיין אָוונט־געבעט, ביסטו שוין צוריק אין דער היים. שטיל איז אין גאַס. רואיק שלאָפֿט זיך אין דער שטילקייט, בײַ אָפֿענע פֿענצטער, און ווען דער ערשטער שפּראָץ אָף טאָג רייסט זיך אַריין דורך דעם אָפֿענעם פֿענצטער האָט זיך שוין די גאַנצע פֿויגל־וועלט אויפֿגע־כאַפּט פֿון שלאָף, און אין דיין שלאָף, אָפֿן געלעגער הערסטו ווי פֿריער האָט דער שפּערבער פֿאַרצויגן זיין איינטאָניק ליד; ווי אַ דינער ציטער פֿון אַ פֿידל־סטרונע האָט ער אַ טאָן אַראָפּגעגאָסן. און דעם אייגענעם טאָן זינגט ער איבער נאָכאַמאָל און נאָכאַמאָל, ביז אַלע שפּערבער כאַפּן אויף דעם טאָן, גיסן זיך צונויף מיט אים אין אַן איינטאָניק ליד, ציען דעם אייגענעם ציטערדיקן טאָן, איינער פֿריער, איינער שפּעטער, איינער הערט אויף, דער צווייטער כאַפּט אונטער, און אַזוי גיסט זיך אַ סימפֿאָניע פֿון איינטאָניקע קלאַנגען, וואָס האָבן פֿאַר דיר איין באַדייטונג:

— קאַליפֿאָרניע... קאַליפֿאָרניע... קאַליפֿאָרניע...

דערנאָך מישן זיך אויס אַלערליי קולות, הענער כאַפּן זיך אויף ווי אָפּגעבריטע, גלייך ווי עמיצער וואָלט זיי די פֿליגלען אונטערגעשאָסן. עס ווערט אַ געקריי, איינער וויל איבערשטייגן דעם צווייטן, און איידער די הענער האָבן זיך איינגעשטילט. דערהערט זיך שוין אַ וואורקעריי פֿון טייבעלעך! פֿאַרטאָג קלינגט מיר תמיד דאָס וואורקען פֿון טייבעלעך, ווי אַ קינדערשער געלעכטער, און אין דער ערשטער נאַכט אין קאַליפֿאָרניע, ווען איך האָב פֿאַרטאָג דאָס טויבן־געלעכטער דערהערט, האָב איך זיך דערמאָנט אָן מיינע קינדער־יאָרן, אין די טייבעלעך בײַ אונז אין שטוב, און האָב פֿאַרטראַכט וועגן מאַכן אַ טויבנשלאַק אין קאַליפֿאָרניע.

אינדערפֿרי, אַז איך בין אַרויס אין גאַס, האָבן פֿאַר מיין טיר אַרומגעשפּאַצירט אַ סטאַיע טייבעלעך, געקליבן פֿון דער ערד.

וואָס עס האָט זיך געמאַכט, ברעקלעך ברויט, וואָס קינדער, גייענדיק אין שול האָבן זיי צוגעוואָרפן. איך האָב גלייך געזען, אַז די טייבעלעך פילן זיך דאָ היימיש, און מיין געדאַנק וועגן אַ טויבנשלאַק האָט זיך נאָך מער באַפעסטיקט.

דעם אייגענעם טאָג האָט מיר גאָט צוגעשיקט, וואָס איך האָב געזוכט: פאָרנדיק אין טראַמוויי, האָב איך באַמערקט אַן אויפשריפט אויף אַ געשעפט: „אַלערליי פויגל צו פאַרקויפן". איך בין אַרונטער, פאַרגעסן אַז געפאָרן בין איך גאָר וועגן געשעפט, און אַריינקומענדיק אין דעם פויגל־געשעפט, דערזעענדיק טייבעלעך, בין איך דאָרטן אַזוי לאַנג געשטאַנען און באַטראַכט די פאַרשיידענע סאָרטן, ביז איך האָב ענדלעך איינגעהאַנדלט צוויי פּאָר ווייסע טויבן.

קומענדיק אַהיים, האָב איך פאַר די טויבן באַלד אויסגעבויט אַ שטיבל אַפן הויף, זיי געגעבן עסן, און זיך אָוועקגעשטעלט קוקן אויף זיי. איך האָב זיך אינגאַנצן פאַרגעסן, אַז זינט איך האָב אַמאָל געהאָדעוועט טייבעלעך, בין איך עלטער געוואָרן מיט דרייסיק יאָר.

דאָס ווייב האָט געלאַכט פון מיר:

— דאָס איז אַן אַרבעט פאַר אַ ליידיקגייער... ווי נעמט עס אַ גרויסער מענטש, אַ טאַטע פון קינדער און שפּילט זיך מיט טייבעלעך! וואָס ביסטו אַ חדר־אינגל?"

דערפאַר, אָבער, האָבן מיינע קינדער זיך שטאַרק דערפרייט, ווען זיי זענען אַהיימגעקומען פון דער שול, געטראָפן אַ שטיבעלע. און אין שטיבעלע, צוויי פּאָר ווייסע טייבעלעך. דאָס וואָס די קינדער האָבן זיך אַזוי דערפרייט, האָט מיך אַזוי מחיה געווען, ווייל קיין תירוץ, פאַרוואָס מיר האָט זיך פּלוצלינג פאַרגלוסט צו האָדעווען טויבן, האָב איך ניט געהאַט, נאָר ווען די קינדער האָבן זיך אויך אָנגעהויבן באַשעפטיקן אַרום די טייבעלעך, האָט שוין מיין ווייב אַליין אויך אָנגעהויבן מסכים זיין, אַז עס איז גאָר ניט אַזאַ קרומע זאַך.

צו די ערשטע צוויי פּאָר טויבן, האָב איך געהאַט מזל; אויף מאָרגן אינדערפרי, איז שוין געווען אַן אייעלע אין דער נעסט, און די אייגענע שמחה, וועלכע עס האָט זיך מיר איינגעקריצט פון מיינע קינדער־יאָרן, וואָס עס האָט זיך אָפּגעטאָן בײַ אונז אין דער היים, — די אייגענע גדולה, האָב איך איצט געזען בײַ זיך אין

הויז. פריער איז דאָס ווייב געלאָפן אַ קוק טאָן אויף דעם פריש־געלייגטן אייעלע, פאַרזאָגט די קינדער, מען זאָל זיך ניט דערוועגן אָנצורירן, ווייל די טויבן וועלן ניט זיצן מער אויף די אייעלעך. דערנאָך איז יעדעס קינד באַזונדער געגאַנגען אַ קוק טאָן, און מען האָט געפירט קינדער פון גאַס, זיי געוויזן די נעסטן, און יעדערן איבערדערציילט, אַז ערשט נעכטן האָט דער טאַטע געקויפט די טויבן, און היינט האָבן זיי זיך שוין געלייגט!

געפילט האָב איך, אַז איך בין אינגער געוואָרן, מיט דרייסיק יאָר. איך האָב אָנגעהויבן זען מיין גאַנצע קינדהייט. דער טאַטע, וועלכער איז שוין מער ווי צוואַנציק יאָר טויט, האָט מיר אָפּט זיך אָנגעהויבן פאָרצושטעלן, ווי ער וואָלט מיר געשטאַנען פאַר די אויגן, אַ לעבעדיקער, איך האָב פאַרגעסן, אַז איך בין שוין אַליין אַ טאַטע...

אַזוי גיך, ווי איך האָב דערהערט אין הויף, אַז די טייבעלעך האָבן שוין אָנגעהויבן צו וואורקען, האָט עס מיך אַ טראָג געטאָן פון געלעגער, צו די טויבן.

ביז עס איז ליכטיק געוואָרן, האָב איך שוין געגעבן מיינע טייבעלעך וואַסער און עסן, געמאַכט ריין אַרום דעם טויבנ־שלאַק, אָנגעריסן פרישע גראָז, וואָס טויבן האָבן זייער נייטיק. סיי צום עסן, סיי פאַר די נעסטן; דערנאָך האָב איך געהאַט אמת'ן פאַרגעניגן זיך אָוועקצוזעצן אַנטקעגן דעם טויבנשלאַק, זיצן און קוקן אויף די טייבעלעך. די קינדער זענען דערווייל אויפ־געשטאַנען, פאַרטיק געוואָרן צו גיין אין שול, און ווען מען וואָלט מיך ניט אָוועקגעריסן עסן איבערבייסן, וואָלט איך אַלץ געזעסן לעבן די טייבעלעך.

„עס ווערט דיר גאָרניט נמאס, אַזוי צו זיצן מיט די טייבע־לעך?" פרעגט מיך די ווייב, און לאַכט פון מיר, און איך דערמאָן זיך, אַז אויך מיין מאַמע פלעגט לאַכן פון טאַטן, ווען ער פלעגט זיך פאַרקוקן אויף די טייבעלעך, בײַ אונז אויפן בוידעם.

— נאַרישער איד, ביסט דאָך שוין אַ טאַטע, דאָס פּאַסט פאַר וויס־איך־וועמען, ניט פאַר דיר...

נאָר פונדעסטוועגן, אַז איך זע ניט, גייט זי אַליין אויך צו צו דעם טויבנשלאַק. רייץ איך זיך מיט איר:

„פון מיר לאַכסטו, און אַליין שטייסטו און קלייבסט נחת, פון די טייבעלעך!"

הונדערט־און־זיבן־און־פופציק

„איך ווייס אַליין ניט פאַרוואָס, נאָר עפּעס ציט צו דעם טויבנשלאַק. מענטשן זאָלן זען, וויפיל צייט מען גיט אַוועק, וואָלטן זיי אונז אָנגעקוקט, ווי משוגעים..." פאַרענטפערט זי זיך, און נעמט ניט אַרונטער די אויגן פון דעם פּאָרל שניי־ווייסע טייבעלעך, וועלכע שטייען, און קושן זיך נאָכאַנאַנד, און עס ווערט זיי גאָר ניט נמאס.

„איך טראַכט צו קויפן היינט נאָך עטלעכע פּאָר טויבן — זאָג איך איר — צעשמייכלט זי זיך, און קוקט אַף מיר, ווי איך וואָלט געווען ניט איר מאַן, נאָר אַ קינד.

„אַז לעבן צוויי פּאָר טויבן, קענסטו אָפּזיצן אַזוי לאַנג, עס זאָל דיר ניט נמאס ווערן — ענטפערט זי, און צעלאַכט זיך — היינט, וואָס־זשע וועט שוין זיין, אַז דו וועסט האָבן עטלעכע פּאָר?"

„עס איז די זעלבע אַרבעט, זאָלן זיך האָדעווען נאָך עטלעכע טויבן", ענטפער איך איר, ביז איך כאַפּ זיך, אַז די קינדער וועלן שוין באַלד קומען פון שול, און איך שטיי נאָך אַף דעם אייגענעם אָרט, וואו איך בין געשטאַנען, איידער זיי זענען אַוועק אין שול.

איידער עס איז נאַכט געוואָרן האָב איך אין הויף צוגעבויט נאָך אַ פּאָר שטיבלעך, און ווען די קינדער זענען אַהיים געקומען האָבן אין הויף שוין געוואָרקעט ניט קיין צוויי פּאָר טויבן, נאָר זעקס. די קינדער האָבן זיך געפרייט, און איך אַליין, אפשר מער פון זיי. די נייע טויבן האָבן זיך געפילט פרעמד, די פון פריער איינגעזעסענע אין דער נעסט, האָבן זיי ניט געוואָלט פאַר קיין שכנים, האָט זיך פאַרפירט אַ קריג, אַ געפעכט, אַ פּאַטשעריי מיט די פליגל, און אַ בייסעריי. העלפן האָב איך ניט געקענט, אָבער געשטאַנען בין איך, ביז עס איז פינצטער געוואָרן, און ערשט דאַן איז שטיל געוואָרן.

אין אַ שטיקל צייט אַרום איז גאָר געוואָרן פריילעך; די טויבן האָבן זיך אַוועקגעזעצט אַף אייעלעך, און אַז אַ טויב האָט געלייגט אייעלעך, איז געווען יום־טוב אין הויז, בײַ מיר, און בײַ די קינדער, איך האָב געהאַלטן אין פירן חשבונות:

מיט צוויי וואָכן צוריק, האָט זיך די ווייסע געלייגט, וועלן אירע טייבעלעך אַרויס אין פיר טעג אַרום, און די בלויע זיצן שוין אויך צען טעג, איז אין אַכט טעג אַרום, וועלן צוקומען צוויי פּאָר טויבן, און נעכטן האָבן זיך צוויי פּאָר רויטע טויבן געלייגט.

און אַלע טראָגן שטרוי אין די נעסטן. אַזוי האָב איך געהאַט אַן עסק, געבן עסן די טויבן, קוקן אַף די טויבן, גיין אַרום די טויבן, און פירן דעם חשבון: ווען די טייבעלעך דאַרפן אַרויס פון די אייעלעך. אַפנים, אַז די באַקאַנטע האָבן אַ היבש ביסל חוזק געמאַכט פון מיר, ווייל וואוהין איך בין ניט געקומען, האָט מען מיך תיכף אַ פרעג געטאָן: וואָס־זשע מאַכן אייערע טייבעלעך? וויפיל פאָר האָט איר שוין? ווען קויפט איר צו נאָך עטלעכע פאָר טייבעלעך? און אַז איך האָב זיך אויפגעהויבן אַהיימצוגיין, איז כסדר געפאַלן אַ באַמערקונג אַף מיין חשבון:

„האָט זיך פאַרבענקט נאָך זיינע טייבעלעך!"

„ער איילט זיך, די טייבעלעך זענען נעבעך אַליין."

אין אַ שטיקל צייט אַרום, האָב איך מיר געקויפט געהילץ, און אַוועקגעשטעלט אַ גרויסן טויבנשלאַק און איך האָב געפילט אַז איך לעב אין אַן אייגענער קעניגרייך. איין פרימאָרגן, האָדעווענדיק די טויבן, האָב איך איבערגעציילט אין הויף איבער הונדערט פאָר טויבן. אַלע זענען שוין געווען היימיש, און ווען איך פלעג זיך נאָר באַווייזן אַפן הויף, האָבן די טויבן גענומען פלאַטערן אַרום מיר, וויסנדיק, אַז איך גיי זיי האָדעווען. זענען געפלויגן צו מיר, געגעסן בא מיר פון די הענט, זיך מיר געשטעלט אַף די אַקסלען, און אַפן האַרצן. אין אַזעלכע פרימאָרגנס האָב איך אינגאַנצן פאַרגעסן, אַז אַ חוץ טויבן איז פאַראַן נאָך עפעס אַף דער וועלט. אין גאַס, זענען מיר די טויבן נאָכגעגאַנגען, געפלויגן איבער מיין קאָפ, באַקאַנטע האָבן געקוקט אַף מיר און זיך ניט געקענט אָפוואונדערן: „גאָט האָט אים צוגעשיקט טייבעלעך, ליגט איבער אין טויבנשלאַק טאָג אַזוי ווי נאַכט."

דער זומער איז פאַרפלויגן און עס איז געקומען דער רעגן־סעזאָן. באַנאַכט האָט אויסגעבראָכן אַ שלאַגרעגן, איינער פון יענע קאַליפאָרניער רעגנס, וואָס הויבט אָן גיין אַף קאַטאָוועס. נאָר, ווערט וואָס אַמאָל אַלץ שטאַרקער און גרעסער. ליגסט אַפן געלעגער, דער רעגן קלאַפט איבער די בוימער, איבער די פענצטער. קלאַפט ביז דו דערפילסט, אַז עס גיסט שוין עמערווייז, עס מבול'ט, און עס ווערט דיר קאַלט, נאַס אין אַלע עברים, כאָטש דו ביסט אין הויז, און דו טראַכסט: דער רעגן וועט שוין קיינמאָל ניט אויפהערן.

אין אַ רעגנדיקן פרימאָרגן, האָב איך אין טויבנשלאַק געטראָפן

א חורבן: דער טויבנשלאַק איז געווען איבערפּלייצט מיט וואַסער. יונגע טייבעלעך, וועלכע האָבן נאָך ניט געקענט פליען, זענען דער־טרונקען געוואָרן. עלטערע טויבן זענען געשטאַנען לעבן זייערע קינדער, האָבן זיך געבלאָזן, און אַז טויבן בלאָזן זיך, האָב איך שוין געוואוסט, אַז זיי זענען קראַנק. יענע טויבן, וואָס זענען געזעסן אַף אייער, האָבן פאַרלאָזט די נעסטן, ווייל די אייער זענען פאַרנעצט געוואָרן. עס האָט מיך פאַרקלעמט באַם האַרצן, איך האָב ניט געקענט צוזען דאָס בילד, ווי טאַטע־מאַמע טויבן, מיט אַרונטערגעלאָזענע קעפּ, זענען דערשלאָגענע געשטאַנען, איבער זייערע טייבעלעך. שטיל איז געווען אין טויבנשלאַק, ווי אַף אַ בית־עולם, קיין איין טויב האָט ניט אַ וואָרקע געטאָן, אַלע זענען געווען געטראָפן פון רעגנשטורם.

אַז די קינדער זענען אויפגעשטאַנען, און האָבן דערזען דאָס בילד, האָט זיך באַ זיי געשטעלט טרערן אין די אויגן. דער רעגן האָט אַלץ געהאַלטן אין איין גיסן, עס האָט ניט געהאָלפן, וואָס איך האָב זיך באַמיט צו פאַרדעקן די נעסטן, די טויבן זענען קראַנק געוואָרן, און ווען דער רעגן האָט אויפגעהערט, זענען מער ווי עטלעכע קראַנקע פאַר טויבן ניט פאַרבליבן.

— די טויבן וועלן מיך אויך קראַנק מאַכן — האָט מיין ווייב ניט אויפגעהערט צו טענה'ן — זאָל מען זיי שוין בעסער פאַר־קויפן, און אַ סוף זאָל דאָס נעמען!

ווידער האָב איך זיך דערמאַנט אין דער מעשה מיט די טויבן באַ אונז אין דער היים, — פונקט אַזוי האָט די מאַמע מיינע גע'טענה'ט. איך האָב געזען, אַז איצט, ווען דער ווינטער קומט אָן, מיט די קאַליפאָרניער רעגנס, וועלן מיר די טויבן מער ווי האַרצווייטיק ניט ברענגען. איך האָב זיך אָבער אַזוי גיך נאָך ניט אונטערגעגעבן, פּרובירט אַלערליי מיטלען; מאַכן אַ דאַך, פאַר־הענגען מיט זעק, אָבער נאָך יעדן רעגן, איז געווען אַ פרישער חורבן אין טויבנשלאַק. קיין נחת האָב איך שוין פון די טייבעלעך ניט דערלעבט; איינציקווייז האָט זיי דער רעגן יענעם ווינטער דערטרונקען, ביז עס איז געבליבן שטיין באַ מיר אין הויף אַ ליידיקער טויבנשלאַק, און ווען איך בין אַרויסגעקומען אין הויף, אַ קוק געגעבן אין דעם ווינקל, וואו די טויבן האָבן געהאַט די נעסטן, פלעגט זיך מיר אָפּרייסן אין האַרצן.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

„מיינע טויבן, מיינע טייבעלעך!"

הונדערט־און־זעכציק